KONTAKTBLAD FOR
Nr.15 Mars 1994 5.årg.

HJARTDAL HISTORIELAG

Elles i bladet er det ein del bidrag frå Alf Mostue

VELKOMMEN TIL

ÅRSMØTE OG FEST 1994

HJARTDAL HISTORIELAG

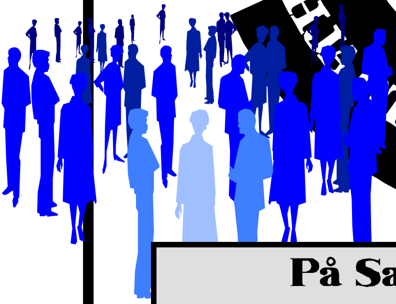

På Sauland menighetshus
fredag 22.april 1994
Årsmøte kl.18.00
Fest for alle interesserte kl. 19.00

Festen i samband med årsmøtet i fjor må vi sjå som vellukka, og derfor prøver vi å lage eit arrangement over samme lest i år. Vi startar opp med den formelle årsmøtedelen. Deretter legg vi opp eit program med både faghistorisk og meir underhaldande innslag.
det ser ut som at vi kjem til å få Anne Haugen Wagn til å ta seg av den faglege hovuddelen. Ho vil kåsere om jordbrukspolitikken i Hjartdal kommune under krigen. Ho avslutta hovudfag i historie siste år, og dette var emnet for hovudoppgåva hennar. I innhaldet vil det nok bli lagt vekt på forsyningsnemndas rolle, og ho vil trekke liner framover til kva dette fekk å seia for utviklinga av kommuneadministrasjon etter krigen.
Elles håper vi på musikkinnslag og kanskje lysbilder. Kaffe og kaker blir i alle fall servert.

Observante historielagsmedlemmer vil oppdage at vi gjer oss skuldige i eit brot på vedtektene i laget ved å arrangere årsmøtet så seint på våren. Vi måtte bare la ein del praktiske forhold telje meir enn formalitetane denne gongen, og de får orsake dette.

Når det elles gjeld medlemsbladet denne gongen, har vi i stor grad nytta oss av Alf Mostues kunnskapar. Artikkelen om Egderudnamnet er hans produksjon. Han har også skreve av Quislings "dikt" etter prestetenesta i Hjartdal og funne ut om Saulandsslekta til storsabotøren Gunnar Sønsteby.

ÅRSMELDING 1993

Dette har vore det første året der HHL har vore mellom dei store laga i kommunen. Medlemsvervinga hausten 1992 førde til at vi i år har hatt omlag 160 betalande medlemmer (inkl. div. institusjonar), og talet stig framleis.
Året starta med festen i samband med forrige årsmøte. Denne var vellukka, både underhaldande og lærerik.
Vi mottok ved den anledningen heile 20.000 kr frå Tilla og Oles legat, og fekk dermed ein brukbar økonomi, og kunne kjøpe inn ein kassettopptakar til bruk for lagsmedlemmene. Eit EDB-program til å produsere kontaktbladet med blei også innkjøpt.
Medregna årsmøtet 1993 har vi hatt 5 styremøte og 24 saker til behandling.
Vi har gitt ut 6 kontaktblad, mellom anna to temablad (Om Mons Landsverk og Jens Nlissøns bispevisitas på 1500-talet.)
Elles i løpet av året har vi tatt kontakt med kommunen om kultursoga. (Dette skal vi komme tilbake til i eit seinare kontaktblad)
Når det gjeld historielagssamlinga, må vi nemne at vi mellom anna har mottatt stadnamnsamling (frå Tuddal) frå Alf Mostue og fått denne trygt plassert i kommunearkivet. Vi har ved den anledningen også vore i møte med Mostue.
Registeret til kommunearkivet som vi starta med å lage i fjor er stort sett ferdig.
Som vanleg har vi hjelpt Hjartdal Mållag med å lage Hjartdalskalenderen.
Dessutan har vi arrangert den vanlege rusleturen langs Tuddalsvegane, denne gongen med mange deltakarar.
Det siste arrangementet før årsmøtet var ein slektskveld med "minikurs" i slektsgransking og oppsett av slektsoversiktar. (Vi gjentar gjerne dette med fleir deltakarar seinare)

Kontaktblad for Hjartdal Historielag blir utgitt av sekretæren i HHL.
Bladet blir sendt alle medlemmer, deriblant ein del institusjonar.
Det er tillatt å bruke og kopire stoff fra avisa, men oppgje kjelde !
Send gjerne inn stoff til bladet !

REGNSKAP 1993

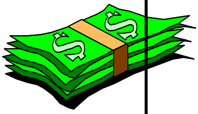

Regnskapet er revidert av
Helge Granlund

	Inn	Ut
Saldo 1.1.1993	**8766,90**	
Bøker mv. til samlinga		1847,50
Kontorutg./annonser		283,60
Arrangement/gaver		940,50
Trykk av kontaktbladet til vervinga 1992		1500,00
Kontingentar		960,00
Teknisk utstyr (kassettopptakar)		6505,00
Gåver/ tilskot (Inkl. Tilla og Oles legat)	22000,00	
Renter	880,00	
Medlemskontingent	1170,00	
Salg	180,00	
Godtgjering - Hjartdalskalenderen	1000,00	
	33.996,90	12.036,60
Saldo 31.12.1993	**21960,30**	

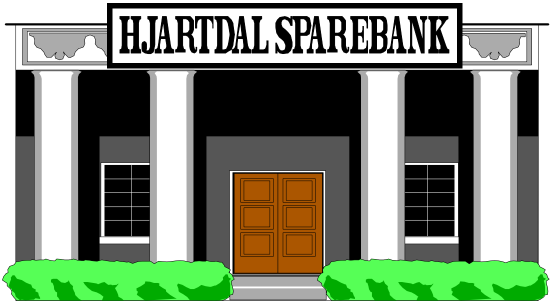

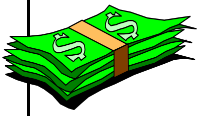

NAMN I NÆRLEIKEN 3

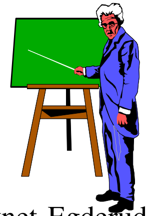

EGDERUD - EGDUNGENE

I "Norske Gaardenavne", Bratsberg Amt" av Oluf Rygh, som ble trykt og utgitt i 1914 med tilføyde forklaringer av A.Kjær, er det forsøkt å gi en forklaring på stadnavnet Egderud i Hjartdal: "Navnet står i forbindelse med Ægdeætten eller Ægdungene, som nedstammer fra Lars Lind, Prest i Hjartdal (død 1706) som var fra Agdesiden. "Ægden" blev brukt som en betegnelse for en Mand af denne Slægt. Se M.B.Landstad: Gamle Sagn om Hjartdølerne".
I "Stadnamn i Hjartdal", stensilert hovedoppgave av Aasne Slaattelid - våren 1979, har hun holdt seg til Landstads forklaring av stadnamnet. Men en nøyere granskning viser at dette er en feil tolkning av stadnamnet - særlig førsteleddet egd-.
I Jan de Vries "Altnordisches Wörterbuch", utgave 1977, er egdir forklart som ørn eller ulv og utledet av egg, - noe som er skarpt. Også i Leiv Heggstads "Gamalnorsk Ordbok", finner man den samme tolkningen, men at ordet også er brukt om en person fra Agder. I Alf Torps "Nynorsk etymologisk Ordbok", er egg forklart som kant, spiss, egg, jfr.det engelske ordet edge.
Ut fra dette må man kunne trekke den slutning at stadnavnet Egderud absolutt ikke har sin rot i Egdungene. Det viser seg at Egderud var husmannsplass lenge før Lars Lind med familie kom til Hjartdal i 1679.
I og for seg er Landstads samling "Gamle sagn om Hjartdølerne" interessant lesning, men ikke alt er er i samsvar med de faktiske forhold. Sagn er sagn og trenger et korrektiv, og det får man ved å lese Halvor O.Nordbøs "Ættesogor frå Telemark". Halvor O.Nordbø har gått grundig gjennom "Ægd-Ungernes Saga" og påvist mange grove feil. Også kirkebøkene kan være verd et studium, og ikke minst tingprotokollene som et suplement til det som Landstad og Nordbø har skrevet.
Det kan være riktig at Lars Gabrielsen og Cecilie Arnesdatters barn er blitt kalt "Ægd-unger", men i negativ betydning, - altså som skjellsord. Lars Gabrielsen og familien kom fra Åmli i Aust-Agder, der han var sogneprest inntil han i året 1679 ble "kaldet" til kapellan for presten Paul Paus eller Vindius.
Ved skifte på Tute i 1707 etter Lars Gabrielsen, er 6 sønner og en datter nevt. Tingbøkene beretter at sønnene var langt fra fredelige, de både drakk og sloss - bortsett fra Kristian og Hans som levde i fred

og fordragelighet med sine naboer.
Som nevnt i innledningen, var Egderud en husmannsplass før Lars Lind og familien kom til Hjartdal. I Titus Bulches manntallslister for 1664 nevnes Anders Egden som soldat og da tjener på Risvoll.
I kirkebok nr.1 for Hjartdal er det innført den 5.juli 1687: "Døpt Johannes Dalens barn, Eli, avlet i hor med Thone Egderud. I kirkebok nr.2 for Hitterdal kan man lese: "Dom.2 post Trin.1703 (17.juni 1703) publice absolveret den besovede Quindfolk Dagne af Svartdal, som var besovet av Johannes Egderud.
Og i kirkebok nr.1 Hjartdal: Den 24de April 1707 holdt en kort tale over Jon Egderuds Quinde, Ingerid, 49 Aar gammel.
Til slutt: Til et ting i Hjartdal den 6.oktober 1708 har Cecilie Lind stevnet Gunvor Egderud med krav om å betale tilbake et lån på 1 mark som hun hadde lånt av prestefrua.
Egderud må etter dette være en meget gammel husmannsplass og bebodd av hjartdøler. Ved en misforstått tolkning av stadnavnet er den blitt knytta til Lars Gabrielsens avkom, men disse har ikke bodd eller vært brukere av plassen.

Alf Mostue

Litt slektshistorie:

Gunnar Sønsteby var ein av dei mest kjende norske sabotørane under krigen. Etter krigen har han vore næringslivsmann. Han tilhøyrde Kompani Linge og gjekk under kodenamnet Nr.24. Etter krigen gav han ut boka "Rapport fra Nr.24" med si eiga historie. (Boka kan sjølvsagt skaffast på biblioteket.)
Han var frå Rjukan, men han var ikkje direkte med under tungtvannssabotasjen. Han leia Linges Oslogruppe, og i Oslo og elles på Austlandet sto han bak mange aksjonar etter opplæring i England.
Her kan du sjå at han har sterke slektsrøter til Sauland:
Sønstebys oldefar var kaptein Petter Bruun ved Hjartdal Kompani. Oldemor hans var søster av Hieronymus Schütte som budde på Sauland Prestegard i 1801.
Men vi kan også finne røtene hans i meir "folkelege" saulandsmiljø: På plassen Kverneberget u/Frøland ser ein i folketeljinga 1865 at Ole Johnsen er husmann. Han var gift med Bergit Hansdatter. Av barn hadde dei: Thone 13 år (Gift i Gransherad og mor til kommunepolitikaren Hans Jacobsen), Thuri 3 år, Margit 1 år, Hans 10 år og Ole 7 år. Thuri blei gift med Hans Halvorsen Lien u/Tinne i Heddal. Ei dotter, Margit, blei gift med Gustav Sønsteby (opprinneleg frå Sigdal), og dei budde på Rjukan. Son deira var altså Gunnar Sønsteby (f.1918).

(Slektsopplysningane er frå Alf Mostue)

Presten Qvislings avskil med Hjartdal:

Quisling er eit namn med både god og dårleg klang i Telemark. Om prestesonen Vidkun frå Fyresdal har sin eigen historie, så må vi ikkje gløyme at Quislingætta var ei tradisjonsrik presteslekt som heldt til i Telemarksbygder i fleire hundre år før Vidku. var fødd. Det er Tinn og Fyresdal ein forbind mest med Quisling-namnet, men også i Hjartdal hadde vi ved nokre anledningar ein Quisling som prest. Dette var Lauritz Abrahamsson Qvislin, Tipp-tippoldefar til Vidkun. Han var prest i Tinn og Vinje og til tider vikarprest i Hjartdal. Farfar til denne Lauritz heitte Lauritz Ibssøn Qvislin og var frå Kvislemark på Jylland. Han var prest i Aker og slottsprest på Akershus.
Hjartdal må ha gjort intrykk på vikarpresten, for han skreiv dette til avskil etter siste innsats i bygdene:

In Aprili fik jeg Ordre at opvarte dette Gjeld,
og Guds Ære at befordre hos hans får blandt disse Fjeld,
der foruden Hyrde vanket
Thi Gud tog ham bort i Ro
at jeg skulde faa dem sanket til det sted hvor Gud vil Bo.

Samme Ordre jeg ingenlunde forsømte,
men strax og i samme stund reiste hid til dette Sted
for her at Guds ord at udlegge og hans Ære brede ud.
Satans Rige at nedbryde blandt hans dyrekjøbte Brud.
Talet har jeg intet andet, end hvad Herrens Aand mig gav at udtale jeg
for Sande haaber det har Gud behag.
Her maaske jeg med min lære vundet Faar, dog ingen tabt, haaber jeg
Guds Navn skje Ære !
Som selv Haand har med mig havt i den Gjerning jeg har drevet
al den stund jeg hos dem var.
Derfor hos mig skal staa skrevet: Gud selv Byrden med mig bar.
Et og andet er passerit: Døde, gifte, Børne døbt, Publice absollverit, mange
Syge og besøgt
det successor finder tegnet udi disse Bøger tve,
som til Kirkens brug er regnet for at se hvad deri jeg har annoterit: Tiden, der
mon skje, Steden, Gjerningen.
Ingen ting er excluderit for den efterkomne Ven ! Som da Tiden er omme,
jeg min Afskjed herfra faar. Thi Gud og Konge fromme andre Hyrder sender.
Jeg da ønsker over alle, Fattige, Rig, Høi og Lav, som har merket paa den
Tale jeg i Guds Sted dennem gav.
Gid hvert Ord maa prentet blive udi deres Hjertets Sted
al den Stund de er i live og Forbedring.
Han som Ordet nu skal føre for den efter denne Dag
Gud hans Mund og Tunge røre til sit eget Velbehag,
saa han mange Sjele vinder og berede kan og en Brud
som han hisset for seg finder hos sin sidste Brudgoms Brud.

30.Nov. 1739.
Lauritz Qvisling.

MEDLEMSLISTE 1.1.1994

**Hjartal Folkebibliotek 3692 SAULAND*
**Hjartdal Museumslag v/Hans Skeie, 3690 HJARTDAL*
**Hjartdal skule 3690 HJARTDAL*
**Hotel Telemark A/S 3670 NOTODDEN*
**Notodden Historielag Industrigata 6 3670 NOTODDEN*
**Sauland skule 3692 SAULAND*
**Telemark Historielag v/Anna Tranberg, TDH 3800 BØ*
**Tuddal skule 3697 TUDDAL*

Andersen Finn Birger 3690 HJARTDAL
Askildt Klas 3692 SAULAND
Asland Olav 3692 SAULAND
Bakkeli Tora og Paul 3690 HJARTDAL
Barth Sverre 3690 HJARTDAL
Berge Aaste Berit 3690 HJARTDAL
Berge John Storhoffsvei 8, 3600 KONGSBERG
Bergstuen Olav 3697 TUDDAL
Berntsen Astrid Nordre Sem 1 3670 NOTODDEN
Bjørnstad Odd 3692 SAULAND
Bondal Bjørg 3697 TUDDAL
Bosnes Gunnar Litle-Tho, 3690 HJARTDAL
Bosnes Ingrid Litle-Tho, 3690 HJARTDAL
Bratsberg Tore Gunnar 3690 HJARTDAL
Bringsås Turid Eli 3840 SELJORD
Buen Knut 3697 TUDDAL
Buen Kari 3697 TUDDAL
Bøe Tone Lonar 3692 SAULAND
Bøe Ingebjørg 3692 SAULAND
Bøen Jon O. 3697 TUDDAL
Carlsen Svein Grue 3692 SAULAND
Carlsen Astrid 3692 SAULAND
Dahl Anne 3692 SAULAND
Dahl Torunn 3692 SAULAND
Dahl Reidun Greivjord, 3697 TUDDAL
Dahl Ivar T. Greivjord, 3697 TUDDAL
Dalen Johannes 3692 SAULAND
Deilkås Gunhild 3692 SAULAND
Djupedal Kjetil G 3690 HJARTDAL
Djupedal Tor 3690 HJARTDAL
Eidsmo John Arne 3692 SAULAND
Eikeland Margit og Jørgen 3692 SAULAND
Engebretsen Wenche 3670 NOTODDEN
Espelid Astrid Bjargarbu, 3690 HJARTDAL
Espevik Birger 3692 SAULAND
Fidjeland Torkjell 3692 SAULAND
Finkenhagen Reidun 3690 HJARTDAL
Flatland Inger Lise 3692 SAULAND
Flatland Halvor O. 3690 HJARTDAL
Flatland Torkel Frøland, 3692 SAULAND
Flugon Ingejerd Kaasa 3697 TUDDAL
Flåten Anne 3692 SAULAND
Fosse Kjetil 3692 SAULAND
Fosse Eilev 3692 SAULAND
Fosse Erna 3692 SAULAND
Frøland Marie 3692 SAULAND
Funner Randi 3690 HJARTDAL
Funner Torgunn 3690 HJARTDAL
Funner Olav J. 3690 HJARTDAL
Gjerjordet Øyvind 3690 HJARTDAL
Granlund Helge 3692 SAULAND
Groven Bjarne 3692 SAULAND
Gvåle Gudrun Hovde Kjærlighetsstien 5, 3670 NOTODDEN
Hagen Jon 3690 HJARTDAL
Hagen Geir 3692 SAULAND
Hannestad Hans L. Skoje Nord-Skoje, 3692 SAULAND
Hardang Arne 3692 SAULAND
Hardang Halvor Haugen, 3690 HJARTDAL
Hartmann Gunnhild og Heinz Postboks 11, 3692 SAULAND
Haugan Sverre 3690 HJARTDAL
Haugeberg Eilef 3690 HJARTDAL
Haugen Anne Sauar 3690 HJARTDAL
Haugen Olav T. 3690 HJARTDAL
Haugen Torkjel 3697 TUDDAL
Haukås Olav 3697 TUDDAL
Hovde Ingunn 3690 HJARTDAL
Hovde Nils 3692 SAULAND
Hovde Torgrim 3697 TUDDAL
Hovdejord Gunleik 3690 HJARTDAL
Hytta Aslaug 3692 SAULAND
Hytta Torkel 3692 SAULAND
Høgetveit Jon O. 3690 HJARTDAL
Høgetveit Gjermund 3690 HJARTDAL
Håtveit Kristian 3690 HJARTDAL
Jore Leif 3692 SAULAND
Karlsrud Gjertrud Kleveland Ånnerudjordet 32 1370 ASKER
Kimerud Åshild 3690 HJARTDAL
Kleivane Bjarne 3692 SAULAND
Kaasa Torunn Hovde 3697 TUDDAL
Langåsdalen Aslaug 3690 HJARTDAL
Larsen Anne Tone Hytta 3692 SAULAND
Lia Anna og Olav 3690 HJARTDAL
Lid Gro Irene 3697 TUDDAL
Lid Mari og Eivind 3690 HJARTDAL
Lind Gunnar Tinngt. 134, 3660 RJUKAN
Listul Olav 3692 SAULAND
Listul Hans Ørvella, 3692 SAULAND
Mosebø Torkild H 3692 SAULAND
Mosebø Halvor 3692 SAULAND
Mostue Alf Asbjørn Knutsensgate 40 3670 NOTODDEN
Mørkholt Signe 3690 HJARTDAL
Nes Trygve Hvåladalen 20, 3670 NOTODDEN
Nilsen Nils Christian 3692 SAULAND
Nirisrud Mari 3690 HJARTDAL
Nordbø Gunvor 3690 HJARTDAL
Nyheim Ragnhild 3690 HJARTDAL
Næssén Åsta 3692 SAULAND
Preståhus Gunvor Kivlegt.1, 3670 NOTODDEN
Risvold John 3690 HJARTDAL
Rivrud Øystein Tovsrudvegen 173 3670 NOTODDEN
Rugaas Bjørn 3692 SAULAND
Rui Nina 3697 TUDDAL
Schia Signe 3692 SAULAND
Skeie Hans 3690 HJARTDAL
Skeie Handel 3690 HJARTDAL
Skogen Kari Tjønn Bøefeltet, 3692 SAULAND
Skoje Lars 3692 SAULAND
Skoje Halvor 3692 SAULAND
Skoje Leif 3692 SAULAND
Skovly Werner Dalen, 3697 TUDDAL
Skårdal Anne 3692 SAULAND
Skårnes Heidi Hovde 3692 SAULAND
Skårnes Olav O. 3692 SAULAND
Slaatta Aashild 3697 TUDDAL
Slaattun Lars Berta Bråtens veg 1, 1347 HOSLE
Småkasin S. 3692 SAULAND
Solberg Audun 3692 SAULAND
Solheim Kjetil G. 3697 TUDDAL
Solli Erling 3692 SAULAND
Stigen Gunleik 3697 TUDDAL
Stuvrud Tone 3697 TUDDAL
Stuvrud Olav A. 3697 TUDDAL
Svalastog Trygve 3690 HJARTDAL
Særsland Ola H. 3690 HJARTDAL
Særsland Ragnhild 3690 HJARTDAL
Særsland Kari 3840 SELJORD
Teigen Margit 3697 TUDDAL
Tho Olav 3690 HJARTDAL
Tjønn Kjetil 3697 TUDDAL
Tjønn Torkjell 3697 TUDDAL
Tjønn Solveig 3697 TUDDAL
Tolfsen,Wenche m/fam Sjotmoen, 3692 SAULAND
Trae Svein Vetle Rønningen 3670 NOTODDEN
Tveiten Kittil 3690 HJARTDAL
Tveiten Sigurd 3697 TUDDAL
Tveiten Tov T. 3697 TUDDAL
Våle Olaf T. 3690 HJARTDAL
Våle Aslaug 3697 TUDDAL
Våle Tor Olav 3690 HJARTDAL
Våle Astrid Nirisrud 3690 HJARTDAL
Wagn Anne Haugen Solskv.8, 3670 NOTODDEN
Walestrand Anne 3692 SAULAND
Wangensteen Ingrid 3841 FLATDAL
Wårstulen Torbjørn 3697 TUDDAL
Wårstulen Gunhild 3697 TUDDAL
Øverbø Geir 3690 HJARTDAL
Aabø Halvor 3690 HJARTDAL
Aamot Anlaug 3692 SAULAND
Aas Karin Lille Frogner Allé 10 O264 OSLO